

Webinar 14-11-2024

“Som en vandring ind i naturen”

Billedkunst og palliation - Evidens og erfaringer

Connie Timmermann, stedfortrædende forskningsleder og lektor ved Center for Forskning i Patientkommunikation, OUH og SDU.

Anni Jungdal, klinisk Sygeplejespecialist, cand. cur. i hjertesygdomme, SLB, Vejle Sygehus

Karsten Andersen, Indehaver og Konsulent, Sonovision

Indhold af webinarret

- Lidt om Sonovision.
- Helende arkitektur i pleje- og behandlingsmiljøer.
- Noget om forskning i tryghedsskabende kunst.
- Evidensbaseret valg af kunst til hospicer.
- Erfaringer med kunstnerisk udsmykning på Hospice Fyn.
- Forskning i indretning af familiestuen på Vejle Sygehus.
- Spørgsmål/debat.

Sonovisions idegrundlag

Sonovision tilbyder tryghedsskabende kunst, bedre akustik og fleksibel rumdeling til pleje- og behandlings- og bomiljøer.

Vi tager udgangspunkt i forskning og beriger med stor faglig indsigt og æstetisk sans.

Vi deler flittigt ud af vores viden på webinarer, udstillinger og konferencer.

Anvendelsesområder for Sonovisions billeder og skærmvægge

Tre anvendelsesområder

- Kunstnerisk udsmykning.
- Reduktion af støj.
- Fleksibel rumdeling.

Helende arkitektur

Forskning og Praksis

Helende arkitektur handler om de fysiske rammers betydning for optimering af velvære og reduktion af stress for beboere/patienter, personale og pårørende.

Elementer som lyd, lys, farver, personligt rum, udsigt til det grønne - samt kunst er vigtige virkemidler.

Sonovision er aktiv i forskning og erfaringsopsamling inden for området.

Læs mere om helende arkitektur her: www.sonovision.dk/viden/helende-arkitektur/

Læs mere om Sonovision forskning og brugerinddragelse her: www.sonovision.dk/koncept/kompetencer/forskning-brugerinddragelse/

Tryghedsskabende kunst som forskningsfelt

Hvilken kunst vælger patienter - hvis de får lov at vælge?

Sonovisions og Odense Universitetshospital gennemførte i 2012-14 et forskningsprojekt med et budget på 300.000 kr.

130 patienter fik mulighed for at vælge et billede til deres patientstue.

Patienterne valgte mellem 25 vidt forskellige indrammede billeder til ophængning ved sygesengen.

Op mod halvdelen af patienternes valg faldt på fotografiske afbildninger af *velkendt* natur.

Det suverænt mest valgte billede ses til højre.

Vi har siden løbende involveret os i forskning og brugerundersøgelser indenfor vores felt.

Det suverænt mest valgte billede blandt 130 patienter

Typiske udsagn: "Det giver mig ro, og det giver mig gode minder"

Patienter gav udtryk for at eget valg af billede en følelse af indflydelse, omsorg, hjemlighed og tryghed.

Tryghedsskabende kunst som positiv distraktion

Sonovision har mere end 60 danske landskabsmotiver taget af 30 dygtige landskabsfotografer.

Motiverne skal kunne tiltrække opmærksomhed, vække genkendelse og invitere til en vandring ind i landskabet. Billedlærrederne er 100% refleksfri.

Sonovisions billeder findes i dag på mere end 75 plejehjem, hospicer, hospitalsafdelinger, bosteder og klinikker.

Vi arbejder med brugerinddragelse i udvælgelse af motiver og efterfølgende brugerevalueringer.

Tryghedsskabende kunst på Bauneparken

Evidensbaseret valg af kunst til hospicer

En litteraturgennemgang udgivet på Journal of Hospice and Palliative Nursing, 2008.

Positiv og negative valg af kunst til hospicer

Det synes at være sparsomt hvad der findes af forskning i brug af kunstnerisk udsmykning i palliativ sammenhæng.

En god artikel om emnet stammer fra 2008: *Nurses' Use of Art in Hospice Settings*.

Miller og Kravits gennemgår i artiklen anbefalinger fra studier, som peger på, hvilke typer kunst, der kan være 'positive valg af kunst' og 'negative valg af kunst' til hospicemiljøer.

Anbefalingerne se på de næste to sider.

Motivet fra vadehavet indeholder flere karakteristika for det gode valg. De blå og grønne pastelfarver har også en beroligende indvirkning.

Tabel 1 - Positive valg af kunstnerisk udsmykning til hospicer

Typer af kunst	Generelle eksempler
Landskaber	Visuel dybde eller åben forgrund, træer med brede krone, savannelandskaber, frodig vegetation.
Vandlandskaber	Rolige eller ikke-turbulente søer, blidt strømmende vandløb.
Positive kulturelle artefakter	Lader, gamle bygninger, velkendte kulturelle vartegn.
Figurativ kunst	Følelsesmæssigt positiv, smilende, glad, menneskelige ansigter, omsorgsfuld, plejende menneskelig interaktion, mangfoldig, afslappet.
Blomster	Sunde og friske, og velkendte blomster fra området. Haver med åben forgrund (ikke eksotiske).

Tabel 2 - Negative valg af kunstnerisk udsmykning til hospicer

Typen af kunst	Reaktioner
Abstrakt	Angst, frygt, stress. Hallucinationer (hos demente patienter)
Tvetydig	Angst, frygt, stress.
Klaustrofobisk	Angst, frygt, stress.
Udfordrende	Angst, frygt, stress.
Skarpe kanter	Angst, frygt, stress.
Surrealisme	Angst, frygt, stress.

Et ønske: mere fokus på delir og visuelle hallucinationer

Selvom delir og visuelle hallucinationer er udbredt blandt hospicepatienter, så nævner Miller og Kravits kun et enkelt sted noget med delir i deres artikel (*)

En stor del af artiklens konklusioner bygger formentlig på interviews med patienter, som kan give respons.

Det kunne være interessant med et projekt, som undersøger forekomsten og arten af visuelle hallucinationer udløst af synsindtryk fra omgivelserne - herunder den kunstneriske udsmykning.

(*) Delir er nævnt en enkelt gang i artiklen: "Ulrich og Gilpin rapporterede om en kunstinstitution, der var tiltænkt som terapeutisk, men som i stedet udløste følelsesladede minder, der forårsagede uro og ubehag hos patienter. Installationen blev fjernet af medicinske og etiske årsager. *Tvetydig kunst kan øge delirium*, udløse frygt og angst eller fremkalde traumatiske minder, når patienter kontinuerligt ser på sådan kunst fra deres dødsleje."

Visuelle delirøse hallucinationer kan både være fredfyldte og skræmmende

Hvor udbredt er “end-of-life” delir?

Forekomsten af delir i forskellige sammenhænge og patientpopulationer varierer betydeligt med hensyn til årsager, prævalens, kliniske forløb og udfald. Delir er til stede hos:

- 10–31% af indlagte patienter ved indlæggelse.
- 31% af patienter indlagt på intensivafdelinger.
- 9–57% af patienter, der **modtager behandling fra palliative teams** på hospitaler.
- 6–74% af patienter indlagt på **palliative afdelinger**.
- 42–88% af **patienter op til dødsøjeblikket**.

Den vidt udbredt forekomst af delir øger risikoen for, at hospicepatienter ser skræmmende ting i kunsten på patientstuen, hvorfor det er så meget desto mere vigtigt at udvælge den kunstneriske udsmykning og indretningen i øvrigt med omtanke.

Følelsesmæssig kongruens

Fra artiklen Nurses' Use of Art in Hospice Settings.

Følelsesmæssig kongruens er et psykologisk begreb, som peger på, at vores emotionelle tilstande **kan fordreje, opfattelsen af stimuli fra omgivelserne, så de kommer til at afspejle vores indre følelser.**

En vigtig implikation for udvælgelsen af kunst til hospicer er netop, at patienter har en tendens til at opfatte, fortolke og have associationer til kunst på måder, der matcher deres følelsesmæssige tilstande eller følelser snarere end rationel reaktion på billedkunst.

Virkningerne af medicin og selve dødsprocessen kan yderligere forringe den døendes evne til rationelt at fortolke det omgivende miljø, herunder kunsten på væggen.

sonovision
RAPSMARK VED ULRIKSHOLM SLOT PÅ FYN
FOTO BERT WIKLUND

Følelsesmæssig kongruens: En patient på palliativ sengestue på Køge Sygehus så døden i såret på træet.

Et eksempel: hospitalskunst kan være en udfordring ved delir

Patientstuer med vægudsmykning på Gentofte hospital

På Gentofte hospital er sengestuer blevet udsmykke med store flotte vægtapeter med naturelementer. De fleste er rigtig glade for motiverne, men de **har givet udfordringer for nogle delirøse patienter**. I forbindelse med forskningsprojektet “Hvad gør kunst på hospitaler” blev patienter og personale interviewet:

Anette, sociolog og interviewer:

”Nogle sygeplejersker kunne berette, hvordan billederne hos delirøse patienter kan skabe uro, endog hallucinationer: ’De ser ting, som ikke er der’, siger en sygeplejerske, der på et tidspunkt måtte dreje sengen for en patient, så den i stedet vendte mod den nøgne væg over hovedgærdet. Den hvide væg blev altså et tilflugtssted fra naturbillederne – som angiveligt skulle berolige”

Karen, overlæge:

“Det er jo tit raske, der indretter hospitaler ud fra den raskes verden efter hvad vi tror, der er godt. Men når patienterne er indlagt, så er de jo svækkede både på grund af deres sygdom og nogle gange på grund af deres alder, så de har nedsat syn, de har nedsat hørelse, de bliver let forvirrede, og så kan de godt egentlig være i tvivl om, ja faktisk kan de få synshallucinationer”

Henriette Borgs vægtapeter på Gentofte Hospital

Hvad gør kunst på hospitaler: www.sonovision.dk/viden/kunst/hvad-goer-kunst-paa-hospitaler/ - se videoen fra Gentofte Hospital et stykke nede på siden.

Kunsten finder plads i de nye hospitaler: <https://godtsygehusbyggeri.dk/inspiration/cases/kunsten-finder-plads-i-de-nye-hospitaler/>

Erfaringer fra Hospice Fyn

Læs mere om erfaringerne fra Hospice Fyn her: <https://www.sonovision.dk/koncept/plejehjem/hospice-fyn/>

Processen på Hospice Fyn

- Indledende møde.
- To billeder på prøve i dagligstuen.
- Undersøge, hvordan billederne vil tage sig ud på patientstuer.
- Tolv akustikbilleder med tolv forskellige motiver udvalgt til patientstuerne (*)
- Alle i personalet fik mulighed for at give deres mening til kende.
- Gennemførelse af små evalueringsinterviews med patienter og pårørende over en tre måneders periode.

(*) Sonovision tilbød at skifte motiver til lav pris, hvis der opstod problemer.

Det er beroligende at gå en tur i skoven

Sonovisions billeder giver i høj grad hospicepatienterne mindelser om steder, det har været.

En patient og dennes pårørende syntes billedet mindede om skoven nær deres hjem. "Det er beroligende at gå en tur i skoven".

sonovision
STI Gennem Bøgeskov i Cornwall
www.sonovisionart.com

Kvinden med sløret

Selv om motiverne kan synes konkrete, kan nogle patienter se ting, som ikke er der.

En meget sygdomsmærket patient syntes, det var et dejligt billede, og tilføjede, at hende, der stod med sørgesløret, passede godt ind i hans situation (følelsesmæssig kongruens?)

sonovision
SOLNEDGANG OVER ROSKILDE FJORD VED JYLLINGE HAVN
WWW.SONOVISIONART.COM

Mindelser om barndommens landskaber

Morgendis over Tåsinge gav patienten mindelser om barndommen i Grønland.

Andre undersøgelser har peget på, at hospitaliserede patienter har præferencer for landskaber, der minder om barndommens landskaber.

Vidt forskellige opfattelser af samme motiv

En patient drømte sig til at besøge netop dette sted på det sydlige Langeland.

Den anden patient var først positiv, men begyndte efter nogle uger at blive lidt mismodig over træet, som på et tidspunkt vil falde (følelsesmæssig kongruens).

sonovision
DOVNS KLINT PÅ LANGELAND
WWW.SONOVISIONART.COM

Mindelser om dejlige steder man har et forhold til

En patient fik mindelser om gode oplevelser i sommerhuset.

Samme patient syntes det var som om lyset i billedet skiftede i forhold til om det var morgen, middag eller aften.

Familiestuen på Vejle Sygehus

Betydningen af naturbiblioteket, mere hjemlig samt individuel indretning og udsmykning på familiestuen

Foreløbige fund fra forskningsprojektet

Connie Timmermann, stedfortrædende forskningsleder og lektor ved Center for forskning i Patientkommunikation, OUH og SDU, connie.timmermann@rsyd.dk

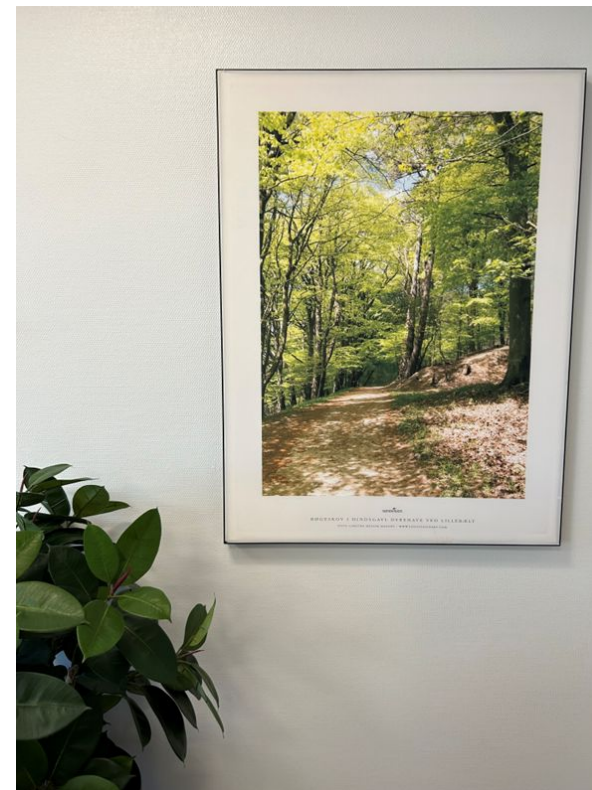
Anni Jungdal, klinisk sygeplejespecialist i Hjertesygdomme, Sygehus Lillebælt, Anni.Jungdal@rsyd.dk

Indhold

- Baggrunden
- Formål og forskningsmetoder
- Udsmykning af familiestuen
- Foreløbige fund
- Relevans for klinisk praksis
- Afrunding og spørgsmål

Projektets baggrund

Afdeling for Hjertesygdomme på Sygehus Lillebælt har en målsætning om aktivt og bevidst at udnytte eksisterende viden, samt at skabe ny viden gennem forskningsprojekter om de fysiske rammers og naturens betydning for patienters velvære, herunder betydning for tillidsfulde relationer og samtaler.

Derfor ønskede afdelingen i forbindelse med en renovering af sengeafsnittet på Vejle Sygehus at initiere et nyt forskningsprojekt om betydningen af naturelementer, samt mere hjemlige og æstetiske sanseindtryk på familiestuen.

Projektets formål

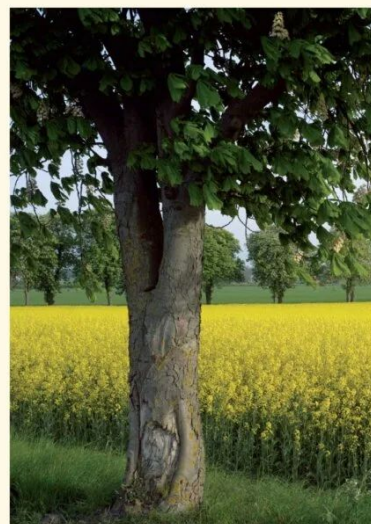
At undersøge hvilken betydning naturbiblioteket og en mere hjemlig og individuel indretning af familiestuen, har for en tillidsfuld relation og samtaler af mere eksistentiel karakter mellem patienter, pårørende og sygeplejersker.

UDSIGT
BØGESKOV I HINDSGAVL DYREHAVE VED LILLERÅLT
WWW.CENTRUMODENSE.COM

UDSIGT
UDSIGT OVER VADERHAVET SET FRA BØMD
WWW.CENTRUMODENSE.COM

UDSIGT
WWW.CENTRUMODENSE.COM

UDSIGT
WWW.CENTRUMODENSE.COM

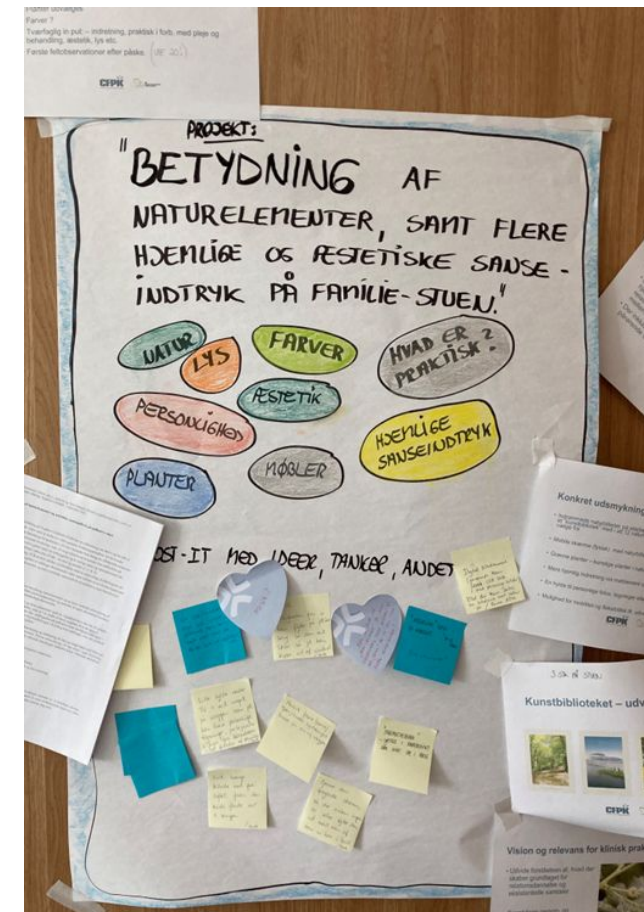
Forskningsmetoder

Brugerinddragende metode

- Uformelle samtaler med patienter der forud for projektet var indlagt på stuen.
- Personalet blev inviteret til "åben stue" på familiestuen.

Kvalitativt forskningsdesign

- Feltobservationer af familiestuen når den er i brug.
- Semistrukturerede interviews med patienter og evt. pårørende.
- Uformelle samtaler med sygeplejersker.
- Fokusgruppeinterview med sygeplejersker.

Udsmykning og indretning af familiestuen

Hvad gjorde vi?

- Der blev ophængt to store naturfotos på stuen. Det ene kan udskiftes efter patientens valg, ud fra et katalog med i alt elleve naturfotos.
- Der blev indrettet med kunstige grønne planter.
- Møblelementet på stuen tilstræber en hjemlig indretning. Det er muligt at flytte rundt på borde og stole, så indretningen tilpasses den enkelte patient og familie.
- Patienterne opfordres til at medbringe egne fotos og personlige ejendele, såsom hovedpude, egne lune tæppe eller andet.

Foreløbige fund - citater

1) Valg af naturfoto og individuel indretning

"Jeg valgte det billede – fordi jeg kan godt lide naturen" - (Patient, kvinde)

"Det betyder noget at have noget flot at kigge på, for at få ro inde i hovedet og få nogle behagelige minder frem" - (Patient, kvinde)

"Vi kender stedet. Vi har været på camping der mange gange. Vi har cyklet der mange gange" - (Patient, mand)

"Det er rart at være lidt selvbestemmende" - (Patient, mand)

Kataloget med naturbilleder.

Foreløbige fund - Citater

2) Hjemlighed

"Det er en dejlig stue og man føler sig hjemme her. Der er plads til gæster" - (Patient, mand)

"Mor har nydt at samle familien, det har hun altid gjort og det har der været rum og plads til her og så har det bare været fredeligt" - (Datter)

"Der var en enorm ro derinde " - (Sygeplejerske)

"Han sad i en af de stole rundt om det lille bord og det gjorde hustru også . Hun sad der med sit strikkesøj, Jeg kunne forestille mig at det var sådan de sad derhjemme" - (Sygeplejerske)

Personligt præg på stuen med private fotos og blomster.

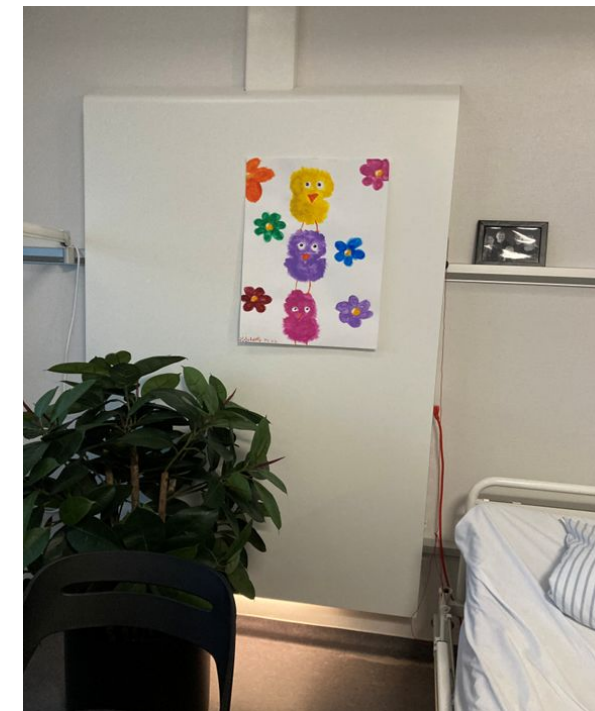
Foreløbige fund - citater

3) Betydningsfulde samtaler

"Billederne har fremkaldt minder fra andre steder også, så kommer vi ud i en ny snak og et nyt minde..." - (Datter)

"Det var jo hendes liv... Så var der billeder af hende og hendes to søstre og så fik vi en snak om hvor det var og de oplevelser der havde været der" - (Sygeplejerske)

"Jeg synes det er en god måde på et let måde at komme i gang med at snakke med patienten. Det kan føre til noget dybere" - (Sygeplejerske)

Farvestrålende tegning fra et barnebarn på den hvide hospitalsvæg.

Relevans for klinisk praksis

At få en udvidet forståelse af, hvordan sanseindtryk i hospitalets rum kan bidrage til gode relationer og (eksistentielle) samtaler.

At fremtidens person-centrerede kommunikationstiltag også fokuserer på omgivelsernes betydning.

Hvor er vi nu? - Næste skridt

- Inkludere sidste patient.
- Analysearbejdet.
- Forskningsartikel.

Mulighed for spørgsmål

Og mange tak fordi I lyttede og så med!

Tak for opmærksomheden!

Besøg os på [Sonovision](#) og [Center for Forskning i Patientkommunikation](#)